

ÚVODEM

Tato studie je první českou monografií o Grahamu Greenovi. Jak však už její název napovídá, zaměřuje se především na některé stránky jeho rozsáhlého díla, kterým dosud soustavně nebyla věnována pozornost.

Pojem angažovanost je v ní chápán dosti široce. Pozornost je věnována angažovanosti a angažovaným postojům autora, jak se projevují v jeho díle, zejména jeho zdůrazňování společenské odpovědnosti spisovatele a jeho odmítání umění pro umění. Konkrétním důsledkem této angažovanosti je jeho zaujímání stanoviska proti všemu tomu, co lidstvo i jednotlivce ohrožuje, především proti fašismu, kolonialismu a rasismu. Silný zájem o otázky sociální pak je u něho většinou spojen s poměrně ostrou kritikou společnosti, která existenci výrazných případů sociální nerovnosti umožňuje.

Výrazem autorovy angažovanosti jsou postoje jeho některých postav, které samozřejmě nelze prostě ztotožňovat s postoji autorovými. Angažovanost jeho postav se projevuje především v tom, že překonávají vlastní egoismus a obětuji se pro druhé. Otázka angažovanosti se však v této oblasti ještě zužuje: nejde o to jen se angažovat, ale i o to, v jaké věci a jakým způsobem. Zejména v dílech posledních desetiletí lze vysledovat celou galerii v různém smyslu a různým způsobem angažovaných hrdinů.

Greenova angažovanost se ale projevuje i ve volbě aktuálních námětů a témat (zejména jde o oblast třetího světa v poválečné době) i v konkrétním a jednoznačném způsobu jejich zpracování.

Pod zorným úhlem této problematiky je postupně probíráno celé Greenovo dílo a při stálém přihlížení k ostatním momentům je hlavní důraz kladen na jeho vývoj ideový. Po kapitolách o autobiografických prvcích v Greenově díle a o juveniliích jsou probrány nejprve romány (s důrazem na romány poslední), potom eseje, dramata a povídky, na konec pak je na příkladu Afriky dokládán Greenův výrazný zájem o třetí svět. Hledisko chronologické je tedy kombinováno s hlediskem tematickým, což se i při jistých nevýhodách jevílo pro zvolený cíl jako účelné. Největší pozornost je věnována dílům posledních tří desetiletí, ve starších dílech pak jsou sledovány zejména ty momenty, které na vývojové tendence posledních let ukazují.

V tomto směru nebylo prakticky možno se opírat o existující sekundární literaturu. Dosavadní monografie jednak nezachycují autorovu produkci posledních dvaceti let (většina se jich soustřeďuje především na díla 40. let), jednak se převážnou měrou zaměřují na jiné aspekty než tato studie. Kratší práce sovětských badatelů pak jsou zaměřeny na některé dílčí problémy (zejména v souvislosti s *Tichým Američanem*), Greenův ideový vývoj však souvisle nesledují.

Jsou tedy v této studii poprvé soustavně zkoumány výše zmíněné aspekty Greenova díla (zejména momenty sociální a společensko-kritické, jeho pozoruhodný vývoj od 50. let do současnosti, jeho zájem o třetí svět, stálá nutnost rozhodování ve světě konfliktů, atd.), rovněž poprvé, pokud je nám známo, jsou v úplnosti analyzovány Greenovy eseje, povídky a dramata, které jinak zůstávají zcela ve stínu jeho románů.